

Dziady II

Adam Mickiewicz

Materiał elektroniczny – wersja do czytania i do słuchania:

<https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/dziady-dziady-poema-dziady-czesc-ii/>

SŁOWA KLUCZE

cmentarz ▪ duch ▪ zjawia ▪ upiór ▪ dusza ▪ śmierć ▪ wino ▪ kara

Litwa, prawdopodobnie początek XIX wieku. Dzień Zaduszy, jest późny wieczór. Mieszkańcy wsi przychodzą na cmentarz. Wieśniacy gromadzą się wokół trumny w **kaplicy** na obrzęd dziadów. Chcą – tak jak co roku – spotkać się z duszami zmarłych, dać im pić i jeść.

Guślarz¹, który będzie rozmawiać z **duchami**, przypomina, żeby nie palić **świecy** i zamknąć wszystkie drzwi i okna. Na stole ludzie przygotowali poczęstunek dla dusz: mleko, chleb, owoce i jagody. Na spotkanie do kaplicy zawsze przychodzą duchy, które nie mają spokoju, bo źle żyły na ziemi. Duchy nie mogą odejść w zaświaty, jest im źle. Ludzie w kaplicy boją się. Nikt nie wie, kto się pojawi.

Guślarz woła duchy zmarłych. Guślarz wypowiada specjalne słowa – są to magiczne zaklęcia. Mieszkańcy wsi powtarzają słowa zaklęć – mieszkańcy wsi są jak chór, bo mówią razem. Tylko czasami odzywa się najstarszy mieszkaniak wsi – Starzec i rozmawia z Guślarzem.

Guślarz mówi słowa zaklęcia i zapala nitki wełny. Wtedy przychodzą Aniołki – duchy dzieci. Te dzieci to brat i siostra – Józio i Różia. W kaplicy na ceremonii jest także ich matka, ale nie rozpoznaje swoich dzieci. Józio tłumaczy, że on i jego siostra, nie mogą wejść do nieba, ponieważ na ziemi dzieci nie czuły cierpienia, nie miały kłopotów. Józio i Różia proszą ludzi o dwa **ziarenka gorczycy**². Chcą poczuć gorycz w życiu i pójść do nieba. Dzieci dostają dwa ziarenka gorczycy i znikają (odchodzą).

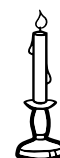
Guślarz drugi raz mówi słowa zaklęcia i zapala **kocioł wódki**. Do kaplicy przychodzi straszne Widmo³ Złego Pana. Pan umarł trzy lata temu, a był właścicielem tej wsi. Duch jest bardzo głodny, a obok niego fruwały ptaki. Ptaki to ludzie, których duch źle traktował na ziemi. Pierwszy odzywa się **Kruk** i opowiada swoją historię. Za życia Kruk był chłopcem z tej wsi. Pewnego dnia chłopak był głodny i zjadł jabłko z sadu⁴ Złego Pana. Pan

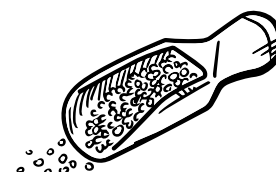
kaplica

duchy

świeca

gorczyca

kocioł

¹ Guślarz – prowadzi obrzęd dziadów

² gorczyca – gorzka przyprawa

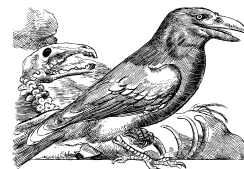
³ widmo – nierealna postać, duch

⁴ sad – ogród, w którym rosną drzewka owocowe: jabłonie, grusze, śliwy, itp.

ukarał wtedy chłopaka. Chłopak dostał straszne baty⁵ i umarł. Drugi ptak to **Sowa**. Sowa za życia była także mieszkanką wsi. Kobieta była wdową⁶, a jej starsza córka była służącą w pałacu Złego Pana. W Wigilię Bożego Narodzenia kobieta przyszła prosić o jedzenie dla siebie i małego dziecka. Zły Pan odmówił pomocy i nie wpuścił do swojego domu. Kobieta z dzieckiem zamarła⁷ pod bramą pałacu. Duch Złego Pana prosi o jedzenie i picie, ale wszystko zjadają ptaki. Pan nic nie dostaje. Pan znika.

Guślarz trzeci raz mówi słowa zaklęcia i zapala **wianek**. Wtedy przychodzi młoda, piękna dziewczyna – Zosia. Zosia ma 19 lat i była mieszkanką tej wsi. Dziewczyna ma na głowie wianek, obok niej biegnie baranek i fruwa motylek. Zosia unosi się nad ziemią. Na ziemi dziewczyna śmiała się⁸ z chłopców, którzy ją kochali. Zosia wyciąga rękę, prosi o przyciągnięcie⁹ do ziemi. Duch dziewczyny nie może ani iść do nieba, ani wrócić na ziemię. Guślarz mówi, że Zosia musi unosić się nad ziemią jeszcze dwa lata. Dziewczyna znika.

Guślarz mówi, że to koniec obrzędu dziadów, bo już wybiła północ. Teraz można zapalić świece i otworzyć drzwi kaplicy. Nagle zapada¹⁰ się podłoga. Przychodzi tajemnicze Widmo. Ludzie bardzo się boją. Duch idzie w stronę Pasterki, która też jest na obrzędzie dziadów. Duch nic nie mówi, tylko patrzy na kobietę. Kobieta ubrana jest w czarne ubrania i chyba nosi po kimś żałobę. Po kim?... W tym jest jakaś tajemnica, bo Pasterka tylko się uśmiecha. Guślarz każe duchowi odejść, ale Widmo nie reaguje, nie słucha. Guślarz każe kobiecie wyjść z kaplicy. Kobieta wychodzi, duch idzie za kobietą.

kruk

sowa

wianek

⁵ dostać baty – zostać mocno pobitym

⁶ wdowa – kobieta, której zmarł mąż

⁷ zamarła – umarła z zimna

⁸ śmiać się – tutaj: nie traktować poważnie, lekceważyć

⁹ przyciągać – przybliżać, ściągać np. do siebie

¹⁰ zapadać się – zawalić się, zapaść się, runąć

ĆWICZENIA PRZED CZYTANIEM

1. Proszę odszukać i zapisać wyrazy ukryte w węzu wyrazowym. Co znaczą te słowa?

cmentarz znicz chryzantemy listopad święty zmarły dusza duch wspominać grób chrześcijanie

TO WAŻNE!

W Polsce czcimy¹¹ zmarłych 1 i 2 listopada.

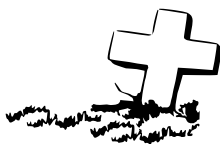
1 listopada to Dzień Wszystkich Świętych, kiedy chrześcijanie wspominają oficjalnych i anonimowych świętych. W Polsce jest to dzień wolny. Tego dnia porządkujemy **groby**¹² na cmentarzach, wspominamy zmarłych krewnych, przyjaciół, zasłużonych rodaków. Na grobach kładziemy **chryzantemy** oraz **znicze**. Światło świecy to symbol wiary, życia i zbawienia.

W religii chrześcijańskiej ciało zmarłego leży grobie na cmentarzu, ale dusza człowieka nie umiera. Jeśli człowiek żył według nauki Jezusa Chrystusa, to jego dusza idzie do Boga, do nieba – niebo to raj. 1 listopada czcimy świętych, którzy są już w niebie. Jeśli dusza musi odbyć pokutę, to idzie to czyśćca (czyściec). Jeśli dusza jest potępiona, to idzie do piekła.

2 listopada to Dzień Zaduszy=Zaduszki. Tego dnia znów odwiedzamy groby naszych zmarłych i modlimy się o ich zbawienie¹³.

W nocy z 1 na 2 listopada w czasach przedchrześcijańskich organizowano ceremonię dziadów.

DZIADY – to w folklorze słowiańskim nazwa duchów zmarłych przodków, dziady to także obrzęd¹⁴, który organizowali mieszkańcy wsi na terenie Litwy, Białorusi, Łotwy, aby nawiązać relację z duszami.

grób

chryzantemy

znicze

2. Proszę opowiedzieć:

- kiedy i jak w Twoim kraju wspomina się zmarłych?
- kiedy i jak w Twojej rodzinie wspomina się zmarłych?

ĆWICZENIA W TRAKCIE CZYTANIA

3. Proszę zaznaczyć kiedy i gdzie mają miejsce wydarzenia.

4. Proszę podkreślić w tekście wyrazy, które nazywają bohaterów.

¹¹ czcić – oddawać cześć, otaczać kultem

¹² grób – miejsce, gdzie chowa się trumnę z ciałem zmarłego

¹³ zbawienie – stan, kiedy dusza jest połączona z Bogiem

¹⁴ obrzęd – tradycyjna ceremonia o symbolicznym znaczeniu; obrzędy mogą być religijne i niereligijne (świeckie)

ĆWICZENIA PO PRZECZYTANIU TEKSTU

5. Proszę wypisać z tekstu wyrazy, które wskazują na czas i miejsce wydarzeń.

Czas wydarzeń: _____

Miejsce wydarzeń: _____

6. Proszę podzielić bohaterów utworu na dwie grupy i zapisać informacje w tabeli.

mieszkańcy wsi, uczestnicy ceremonii dziadów	duchy z zaświatów

7. Proszę ułożyć plan wydarzeń we właściwej kolejności.

A	1	Mieszkańcy wsi spotykają się w kaplicy cmentarnej.
B		Aniołki otrzymują ziarenka gorczycy i dają pouczenie.
C		Guślarz oraz chór ze Starcem wzywają duchy średnie.
D		Józio i Różia opowiadają swoją historię.
E		Widmo daje pouczenie i znika.
F		Guślarz oraz chór ze Starcem wzywają duchy ciężkie.
G		Pasterka Zosia opowiada o swoim życiu.
H		Pojawia się nieproszony duch – widmo samobójcy.
I		Guślarz rozpoczyna obrzęd dziadów.
J		Pasterka daje pouczenie.
K		Guślarz oraz chór ze Starcem wzywają duchy lekkie.
L		Kruk i Sowa atakują Widmo Złego Pana.
Ł		Guślarz kończy obrzęd dziadów.
M	14	Widmo chłopca idzie za Pasterką.

8. Proszę wybrać odpowiednią informację: P – prawda, F – fałsz.

0. Dziewczyna prosi o dwa ziarenka gorczycy.	P	☒ F
1. Dzieci są głodne.	P	F
2. Na końcu przychodzi Widmo Złego Pana.	P	F
3. Dziewczyna miała na imię Zosia.	P	F
4. Ludzie znajdują się w kaplicy cmentarnej.	P	F
5. Zosia ma na głowie wianek.	P	F
6. Widmo Złego Pana musi cierpieć jeszcze dwa lata.	P	F
7. Aniołki – to Józio i Różia.	P	F
8. Ceremonię dziadów prowadzi Guślarz.	P	F
9. Zosia ma 16 lat.	P	F
10. Zły Pan umarł dwa lata temu.	P	F
11. Ostatni duch dużo mówi.	P	F
12. Autorem „Dziadów” jest Juliusz Słowacki.	P	F

9. Proszę uzupełnić informacje.

DUCHY LEKKIE

Kto?	Sposób przywołania	Wina
Kara	O co proszą?	Pouczenie¹⁵ „Kto nie doznał goryczy ni razu, Ten nie dozna słodczy w niebie”

DUCH CIĘŻKI

Kto?	Sposób przywołania	Wina
Kara	O co prosi?	Pouczenie „Bo kto nie był ni razu człowiekiem, Temu człowiek nic nie pomoże”

¹⁵ pouczenie – nauka moralna

DUCH ŚREDNI

Kto?	Sposób przywołania	Wina
Kara	O co prosi?	Pouczenie „Kto nie dotknął ziemi ni razu, Ten nigdy nie może być w niebie”

10. Proszę uzupełnić zdania słowami z ramki.

19 ▫ Aniołki ▫ Duch Złego Pana ▫ dzieckiem ▫ chłopca ▫ kobiecie ▫ jedzenie i picie ▫
2 ziarenka gorczycy ▫ jedzenie i picie ▫ Guślarza

Na obrzęd dziadów pierwsze przychodzą ____¹. Dzieci proszą o ____². Kruk opowiada historię ____³. Sowa mówi o ____⁴, która zamarzyła z ____⁵. Duch Złego Pana prosi o ____⁶. Ptaki zabierają ____⁷. Później przychodzi dziewczyna. Ma ____⁸ lat. Ostatni duch nie słucha ____⁹ Duch patrzy na dziewczynę.

ROZMOWA

1. Jakie wartości¹⁶ moralne przekazuje nam utwór?
2. Czy te wartości są aktualne także dzisiaj?
3. Proszę zobaczyć oryginał utworu *Dziady cz. II* – w wersji papierowej albo elektronicznej. Proszę wskazać didaskalia¹⁷ w tekście. O czym informują didaskalia?
4. Proszę w oryginale lektury przeczytać motto¹⁸. Co oznaczają te słowa?
5. *Dziady cz. II* – jaki to rodzaj i gatunek literacki? Proszę podać argumenty, że *Dziady* to dramat – dramat romantyczny.

NOTATKI

.....

.....

.....

.....

¹⁶ wartości – to, co jest cenne, ważne w sensie moralnym, społecznym, naukowym, artystycznym, itp.

¹⁷ didaskalia – wskazówki pisarza dla osoby, która wystawia sztukę na scenie teatralnej; tekst poboczny, didaskalia są zapisane kursywą

¹⁸ motto – cytat, który poprzedza treść utworu, autor wybiera cytat celowo, aby wywołać na odbiorcy określone wrażenia